

Ципердюк І. М.

Приватний вищий навчальний заклад «Університет Короля Данила»

«ВОЛЯ ДО ПРАВДИ ЗРОБИТЬ ВАС ВІЛЬНИМИ»: ЖУРНАЛІСТ СТАНІСЛАВ АСЕЄВ – В'ЯЗЕНЬ СУЧАСНОГО КОНЦТАБОРУ

У статті досліджено роботу кореспондента української редакції радіо «Свобода» Станіслава Асеєва під час російської окупації.

Показано, що ціною за роботу медійників на окупованих територіях є постійна загроза їхній безпеці, здоров'ю та життю. Історія С. Асеєва, який упродовж кількох років надсилав матеріали різним українським редакціям із території самопроголошеної «ДНР», демонструє, що за таких обставин журналістика вимагає не лише професіоналізму, але й неабиякої громадянської мужності. Описано досвід журналіста, який в умовах продовження російсько-української війни став уважним хронікером цього затяжного конфлікту та однією з тисяч його жертв.

Детально розглянуто матеріали, які С. Асеєв написав для української редакції радіо «Свобода» за кілька років роботи на тимчасово окупованій території України та які увійшли до збірки «В ізоляції».

Простежено, як С. Асеєв у документальному романі «“Світлий шлях”». Історія одного концтабору» розповідає про жахливі умови ув'язнення, тортури, наголошуючи, що важливість свободи слова як фундаменту журналістики в умовах тюрми набуває особливого сенсу, коли пізнається реальна ціна, яку доводиться заплатити за написання незалежних текстів.

Ув'язнення журналістів – один із страшних наслідків російської військової агресії щодо України. Загарбники ведуть відкриту війну з незалежними журналістами та редакціями, для того щоби світ не довідався правди про реальну ситуацію на окупованих територіях.

Продемонстровано, що матеріали, які підготував С. Асеєв за цей час, – унікальні свідчення очевидця, який фіксує все, що відбувається довкола, а також намагається проаналізувати й дати свою оцінку. Залишившись у Донецьку, С. Асеєв також привернув увагу до медійного середовища, до проблеми особистого вибору, громадянської позиції журналіста в умовах війни.

Ключові слова: Станіслав Асеєв, українська редакція радіо «Свобода», російсько-українська війна, окуповані території, концтабір, громадянська позиція, незалежна журналістика.

Постановка проблеми. Російська інтервенція в Криму та на сході України спричинила не лише численні людські жертви та сотні тисяч біженців, але й інформаційну ізоляцію цих територій. Російські та сепаратистські пропагандистські медіа стали єдиним джерелом новин із непідконтрольних українському уряду регіонів. Незалежні журналісти натомість незмінно стають об'єктом переслідувань і репресій з боку окупаційної влади й місцевих колаборантів. Кількарічне ув'язнення кореспондента української редакції радіо «Свобода» Станіслава Асеєва стало одним із найпоказовіших прикладів покарання журналіста за професійну діяльність. Основною підставою для арешту та звинувачення в шпигунстві С. Асеєва було те, що «він вважав своїм журналістським завданням залишатися там і об'єктивно описувати події, що відбуваються» [9].

Українське суспільство та світова громадськість прагнуть отримувати правдиву інформацію з Криму та терористичних псевдореспублік «ДНР» і «ЛНР», однак ціною за роботу медійників на окупованих територіях є постійна загроза їхній безпеці, здоров'ю та життю. Історія С. Асеєва, який упродовж кількох років надсилав матеріали різним українським редакціям із території самопроголошеної «ДНР», показала, що в таких умовах журналістика вимагає не лише професіоналізму, але й неабиякої громадянської мужності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж останніх кількох років з'явилася низка публікацій про С. Асеєва: М. Драч [3], Є. Фірсова [3], Д. Крапивенка [3], С. Рахманіна [17]. В інтернеті розміщено численні інтерв'ю та виступи журналіста, які з'явилися після його звільнення з полону бойовиків. С. Асеєв – один із

кількох кореспондентів української редакції радіо «Свобода», що під час російсько-української війни перебували або ж перебувають у полоні окупантів та їхніх посібників (до речі, дотепер в ув'язненні перебуває кореспондент української редакції радіо «Свобода» в окупованому Криму Владислав Єсипенко [19]. Журналіст, окрім блискучих професійних якостей, продемонстрував неабиякий хист публіциста та спостережливого, талановитого письменника. Книга С. Асеєва «“Світлий шлях”. Історія одного концтабору» стала документальним свідченням жажливих злочинів, які чиняться в тюрмах так званої «ДНР» та які журналіст описав, будучи в'язнем однієї з них. На часі ґрунтовне дослідження матеріалів кореспондента української редакції радіо «Свобода» С. Асеєва, у яких передано настрої, побут і життя людей під владою окупаційного режиму.

Постановка завдання. В умовах продовження російсько-української війни унікальний досвід журналіста С. Асеєва, що став не лише уважним хронікером цього затяжного конфлікту, але й однією з тисяч його жертв, потребує ретельного вивчення та аналізу, що й становить мету нашого дослідження. У статті детально розглянемо також особливості матеріалів, які він підготував для української редакції радіо «Свобода» за кілька років роботи на тимчасово окупованій території України.

Виклад основного матеріалу. За короткий час, після початку російської військової агресії проти України, захоплені землі опинились в інформаційному вакуумі. У Криму та в межах фейкових республік «ДНР» і «ЛНР» не залишилось українських журналістів. Усі вони під загрозою жорстких репресій змушені були покинути непідконтрольні українській владі території. Практично всі, хто продовжив роботу, зазнали погроз чи переслідувань або ж опинилися в ув'язненні.

Найбільш відомою з-посеред інших стала історія українського журналіста С. Асеєва, який упродовж кількох років працював в умовах окупації. Матеріали українській редакції радіо «Свобода», журналу «Український тиждень», сайтам «Українська правда» та «Дзеркало тижня» С. Асеєв надсилав із Макіївки та Донецька від 2015 до 2017 року.

Зважаючи на високий ступінь ризику, постійну загрозу арешту й ув'язнення, журналістові згодом неодноразово запитували, чому він залишився працювати на окупованій території. Відповідь на це питання С. Асеєв дав в інтерв'ю українській редакції радіо «Свобода» ще в жовтні 2015 року (виступаючи з вимог безпеки під псевдонімом Станіслав Васін): «Ніякі новинні картинки, ніякі

ЗМІ не зможуть описати і передати те, що відбувається тут, починаючи від емоційної картинки, коли поруч лягають снаряди і міни, закінчуючи тим, що відчуває людина, яка перебуває тут. По-друге, можливо, це прозвучить парадоксально, але справа в тому, що я не впевнений, що я б відчував себе досить комфортно, переїхавши на підконтрольну Україні територію. <...> Незважаючи на всі розбіжності, я розмовляю з тими, хто воює за «ДНР», однією мовою, тому що сам з цього регіону» [9].

За кілька місяців до інтерв'ю українська редакція радіо «Свобода» оприлюднила есей С. Асеєва «Лист циніка своїй державі», який можна назвати програмовим і в якому автор детально пояснює, чому він не може залишити окупований, але український не лише для нього Донбас. «<...> я нікуди звідси не їду вже рік, бо поїхати – означає змиритись», – такою є ключова теза цієї публікації [3, с. 202].

Олексій Мацука, виконавчий директор Донецького інституту інформації, журналіст і колишній донецчанин, у межах «Донбас Медіа Форуму», що відбувся восени 2019 року в Харкові, коментуючи виправданість ризику роботи медійників на окупованих територіях і необхідності українському суспільству інформації, здобутої там, наголосив: «<...> якщо не буде цих ліній пошуку інформації з окупованих районів, то взагалі невідомо, в чому функція журналістики буде тоді виконуватися. Тому необхідно це постійно підтримувати, шукати інформацію з окупованих районів. Питання вже – як і якими засобами, і хто може це робити. І питання безпеки – номер один» [16].

Характеризуючи силу, чесність та об'єктивність матеріалів С. Асеєва, написаних упродовж двох років до моменту ув'язнення, депутат Верховної Ради, авторитетний журналіст Сергій Рахманін відзначив: «Будь-котрий із текстів Стаса в умовах окупації автоматично перетворювався на текст виroku» [17]. Найголовнішою «провиною» С. Асеєва виявились тексти, у яких журналіст розповідає про свій щоденний побут і моральний стан в умовах окупації, про події, що відбуваються довкола, настрої та вчинки людей, з якими він прожив поруч усе життя: «Найгірше те, що є майже невловним для звичайного погляду, те, що ховається від екранів, об'єктивів, репортерських камер, яскравих та гучних статей. Упродовж близько року перебування в окупації поступово я втратив майже всіх друзів: частина повернулася до рідного району в закритих трунах, інші просто перестали зі мною спілкуватися» [3, с. 27].

Журналіст фіксує зміни, які невпинно відбуваються на донедавна українській землі, показує, як самопроголошена «республіка», перетворюється в гето, у жахливу карикатуру пізнього СРСР. Він детально описує етапи трагіфарсу, заручниками якого є ошукані російською пропагандою і байдужістю української влади люди: «...коли мова йде про політичний вибір, мої земляки схильні продовжувати думати дуже “жорстко” і в цьому випадку, звиклі до “твердої руки” і не маючи прагнення до громадських свобод. Цим частково і пояснюється така масова підтримка “ДНР” посеред місцевого населення» [3, с. 40].

Діапазон тем, що їх висвітлює С. Асеєв, дуже широкий. Журналіст розповідає про військові загопи тих, хто воює в лавах бойовиків («Козацтво», «Оплот», «Спарта», «Сомалі» та ін.), зауважуючи, що в них зібрані різні люди, які часто конфліктують між собою, ділячи сфери впливу, і жертви таких збройних протистоянь нерідко перевищують втрати на фронті [3, с. 28]. С. Асеєв, будучи очевидцем подій, описує, як сепаратисти захоплювали Донецьку облдержадміністрацію і як вони в розмовах не приховували своїх прямих зв'язків із російськими кураторами [3, с. 55]. Він розповідає, як п'яний «ополченець» випадково підірвав у дворі житлового будинку світлошумову гранату біля свого дворічного сина. У пораненої дитини з вух тече кров. Навколишні ніяк не реагують на те, що відбувається: лузають насіння, розповідають анекдоти, п'ють пиво. Сусід С. Асеєва іронічно зауважує: «Їх граната вже не бере». Співчуття до людського горя практично атрофувалося. Кров, страждання і насильство стали буденною річчю не лише для мешканців окупованої Макіївки, де сталися описані події, але й для всієї частини окупованого Донбасу [3, с. 59].

Журналіст, виступаючи в ролі своєрідного «гіда», веде читача сайту української редакції радіо «Свобода» об'єктами, які бойовики «віджали» в українській владі та законних власників. Це численні адміністративні приміщення, університетські корпуси та гуртожитки, нові житлові будинки, які переобладнали під казарми й місця розташування «міністерств» або обрали собі для помешкань командири терористів [3, с. 170].

С. Асеєв розповідає, як у «ДНР» «православ'я Московського патріархату і надалі вважається одним із стовпів так званої “боротьби проти фашизму”» [3, с. 184], як дітей піддають жорсткій ідеологічній обробці, виховуючи «в душі ідеалів “руського міра” і ненависті до всього українського» [3, с. 186].

Журналістові врешті доводиться констатувати, що на окупованих територіях російськими пропагандистами створена зовсім інша реальність, фейкова, як і самі самопроголошені «республіки», далека від справжнього життя, його об'єктивних законів та правил: «Нинішня інформаційна війна внесла свій колорит у довгий список місцевих стереотипів, коли літнє населення стало щиро боятися звірств українських “нацистів”, а молодше покоління “всією душею” має намір протистояти їм у боротьбі за “вільний Донбас”. Те, над чим сміється решта України, – міфи про розп'ятих дітей і масові згвалтування, – стає на Донбасі новою ментальною реальністю, яка на два кроки попереду будь-яких раціональних доводів та аргументів» [3, с. 51].

Матеріали С. Асеєва постійно з'являлися на сайті спецпроєкту «Донбас.Реалії» української редакції радіо «Свобода». 2 червня 2017 року українська редакція радіостанції отримала останній матеріал журналіста. Цього дня мама С. Асеєва повідомила про зникнення сина. Журналіст припинив виходити на зв'язок, його помешкання було розгромлено, зник ноутбук і блокноти з нотатками.

Через деякий час унаслідок розголошу в ЗМІ, численних звернень різноманітних міжнародних організацій бойовики визнали, що С. Асеєва заарештовано і його звинувачують у шпionажі на користь України [21]. Журналістові загрожувало вирок до 15 років ув'язнення, згодом «суд» «ДНР» ухвалив відповідне рішення.

Із цього часу розпочалася, з одного боку, справжня епопея боротьби за звільнення С. Асеєва, з іншого – його особиста трагічна історія дворічного перебування в таємній тюрмі «Ізоляція», яку російські окупанти та місцеві бойовики перетворили на концентраційний табір.

Звільнити С. Асеєва вимагали «Репортери без кордонів» [18], «Міжнародна амністія» [22], «Human Rights Watch» [22], ОБСЄ [14], Міжнародний ПЕН [10] та ін. Квінтесенцією позиції міжнародних організацій щодо ув'язнення С. Асеєва стали слова директора відділення «Human Rights Watch» у Європі та Східній Азії Х'ю Вільямсона: «Із самого початку практично не викликало сумнівів, що Станіслав Асеєв потрапив під удар, тому що те, що він писав, не влаштувало ДНР. Асеєв – жертва насильницького зникнення, яке є за міжнародним правом тяжким злочином, якому нема виправдання за жодних обставин, ані в мирний час, ані на війні» [22]. Звільнити журналіста закликали численні американські конгресмени [6], керівництво радіо «Вільна Європа / радіо

Свобода» [15], посольство США [12]. Спільну заяву з цього приводу також оприлюднили Союз журналістів Росії та Національна спілка журналістів України [22]. 2019 року Президент України В. Зеленський також заявив, що докладається максимум зусиль для звільнення С. Асеєва з полону бойовиків [7]. Упродовж усього терміну ув'язнення журналіста щоденно в ефірі радіо «Донбас.Реаліі» української редакції радіо «Свобода» звучало нагадування про справу С. Асеєва та вимога звільнити його.

2018 року українська редакція радіо «Свобода» ініціювала видання збірки статей С. Асеєва (Васіна) «В ізоляції», у якій було зібрано частину матеріалів, опублікованих в українських ЗМІ впродовж двох років, до моменту затримання. Головний редактор української редакції радіо «Свобода» М. Драч у передмові до книги відзначила: «Для Української редакції Радіо Свобода є честю надрукувати книгу Стаса, куди увійшла частина його доробку як блогера і журналіста» [3, с. 4].

Зусилля вітчизняних і міжнародних громадських організацій, активістів, української влади врешті дали результат – 29 грудня 2019 року С. Асеєва в числі 76 заручників було звільнено з полону бойовиків у межах програми обміну [8]. Загалом журналіст відбув в ув'язненні два з половиною роки, або 962 дні. Безпосереднім наслідком цих страшних подій став документальний роман С. Асеєва «“Світлий шлях”. Історія одного концтабору». В авторській передмові сказано: «У цій книжці йтиметься про таємну в'язницю в самому центрі Донецька. В'язницю, яку називали “донецьким Дахау”» [4, с. 9]. Роман став документальним свідченням жадлих злочинів проти людини, які чиняться в тюрмі, повністю підпорядкованій російським окупантам та їх колаборантам: «<...> одна з найжорстокіших в'язниць так званої ДНР. Ця тюрма не має категорії, офіційно вона не існує, неофіційно – у підвалах і камерах десятки людей» [4, с. 16].

Навіть найбільше зло має свого літописця, у донецькому концтаборі ним став С. Асеєв. Володіючи неабияким літературним талантом, він детально описав усі ті злочини, які там відбувалися. Значною мірою створення цієї книги допомогло журналістові вижити й зберегти здоровий глузд посеред тортур, постійних принижень та убивств: «За тюремним парканом немає жодних законів, тут зовсім інше життя: у приниженні, страху й непевності, з ранами та слідами опіків на тілі, з болем від переламаних кісток

і часто – від зламаного волі і свідомості. Тут головне завдання – вижити, коли жити вже не хочеться й від тебе майже нічого не залежить, зберегти здоровий глузд, коли вже близький до божевілья, залишитися людиною в нелюдських умовах, де віра, прощення і навіть погляд між катом і жертвою набувають інших сенсів» [4, с. 4]. С. Асеєв відверто й детально пише про те, як був за крок до самогубства, як безрезультатно голодував, як його жорстоко катували. Роман став хронікою болю, страху і надії водночас. Книга продовжила цілу низку творів вітчизняної (роман Івана Багряного «Сад Гетсиманський») і світової літератури (В. Шаламов, Ю. Фучик, О. Солженіцин та ін.), автори яких пережили тюремні ув'язнення. Однак роман С. Асеєва відрізняється від них тим, що події відбуваються в сьогоденні, на окупованій українській землі, концтабір під кураторством російського ФСБ не має жодного офіційного статусу і людей дотепер продовжують в ньому утримувати й катувати. Мартін Мілан Шімечка, словацький журналіст і письменник, колишній дисидент, у відгуку на роман наголошує: «Книжка Асеєва, як і вся справді якісна тюремна література, <...> виходить за межі форми свідчення. Є передусім пошуком відповіді на запитання, що залишається від людини в екзистенційній ямі. Асеєв навдивовижу чесний самий з собою та темою своєї книжки. Він визнає, що сприймав її як певну форму помсти своїм мучителям, але, на щастя, він надто хороший автор, щоб звзити книжку до цього виміру» [23].

Частина роману С. Асеєва, ще до видання окремою книгою, була опублікована на сайті української редакції радіо «Свобода».

29 січня 2020 року, через місяць після звільнення з полону, С. Асеєв виступив на Парламентській асамблеї Ради Європи в Страсбурзі. У зверненні до депутатів Європарламенту журналіст наголосив: «Сьогодні я прошу вас тільки про одне: якщо у вас є можливість натиснути на Москву і врятувати з донбаського полону хоча б одне чиесь життя – зробіть це заради майбутнього, в якому важливі не погони, а людина. Того майбутнього, якого Російська Федерація позбавила частину моєї країни» [5].

Через кілька тижнів після виступу на ПАРЄ С. Асеєв виголосив промову на Мюнхенській конференції з безпеки. Журналіст розповів про жахи утримання в таємній тюрмі «Ізоляція», у якій провів 2,5 роки, закликавши їх зробити все можливе для закриття в'язниці і звільнення українців, які там утримуються: «Я кажу це не для того,

щоб викликати у вас співчуття. Мені співчуття не потрібні. Співчуття потрібні тим, хто ще досі перебуває в «Ізоляції». Я розповідаю це для того, щоб, коли ми будемо вести перемовини з Російською Федерацією про наші території, ми чітко розуміли, що мова не йде про кордон чи економіку, хоча це дуже важливі складові. Мова йде про свободу у найвищому сенсі цього слова, яка не може бути предметом торгів!» [11].

У лютому 2020 в штаб-квартирі радіо «Свобода» у Празі із С. Асеєвим зустрілася група американських сенаторів, яких він також попросив використати всі можливі засоби для впливу на Росію задля закриття концтабору «Ізоляція». Журналіст звернув увагу американських конгресменів на те, що в полоні в «ДНР», окрім в'язнів «Ізоляції», очікують на звільнення ще багато українських бранців. Окрім цього, С. Асеєв висловив сподівання, що американські політики не допустять жодних кроків щодо вирішення долі Донбасу, допоки не буде відновлено повний контроль української влади над окупованою ділянкою спільного кордону з Росією [2].

Восени 2020 року С. Асеєв за збірку статей «В ізоляції» отримав премію незалежної журналістики в Східній Європі «Free Media Awards 2020». Нагороду С. Асеєв отримав 1 листопада 2021 року в Гамбурзі (вручення було відкладено на рік у зв'язку з пандемією) [1].

3 листопада 2020 року журналіст став лауреатом Національної премії на захист свободи слова імені Ігоря Лубченка.

2021 року за збірку статей «В ізоляції» С. Асеєва було нагороджено Національною премією України імені Т. Шевченка в номінації «публіцистика, журналістика». Цього ж року С. Асеєв виступив на Львівському медіафорумі з пронизливою доповіддю «Правда вас зробить вільними», у якій розповів про страшні умови ув'язнення, тортури, наголосивши, що важливість свободи слова як фундаменту журналістики в умовах тюрми набуває особливо важливого сенсу, пізнається реальна ціна, яку доводиться заплатити за написання незалежних текстів та висловлену в них власну думку: «Але у 2015 році я зробив вибір писати тексти, перш за все для «Радіо Свобода» як автор, а потім вже виходили повноцінні репортажі про місто. І я для того, щоб їх зробити, десь зняти щось, щоб взяти інтерв'ю у людини на тій території, представлявся російським журналістом, тому що там не можливо було працювати журналісту з українською акредитацією. І в 2015-му році я зробив свій вільний вибір – писати ці тексти» [13].

Роман ««Світлий шлях». Історія одного концтабору» С. Асеєва було перекладено англійською, французькою, німецькою та польською мовами. Журналіст активно подорожує світом і розповідає на різних міжнародних майданчиках про жахи ув'язнення, які пережив сам, і про існування концтабору «Ізоляція» в окупованому Донецьку, де продовжують утримувати та катувати українських бранців. Наслідком роботи С. Асеєва разом з колегами із сайту журналістських розслідувань «Bellingcat» стало затримання СБУ Дениса Куликовського («Палича») – одного з головних катів «Ізоляції».

Свідчення С. Асеєва та десятків інших в'язнів «Ізоляції» склали окремий розділ у звіті ООН за 2021 рік щодо порушення прав людини на тимчасово окупованих українських територіях [20].

Висновки і пропозиції. Ув'язнені журналісти – один із жахливих наслідків російської військової агресії щодо України. Загарбники ведуть відкриту війну з незалежними журналістами та медіа, для того щоб світ не довідався правди про реальну ситуацію на окупованих територіях.

Затримання, тортури та тривале ув'язнення С. Асеєва стали прикладом того, як колоніальна адміністрація готова розправлятися з журналістами, що наслідуються оприлюднювати інформацію про повсякденне життя «ДНР», яка різьчить відрізняється від тотальної офіційної пропаганди фейкової «республіки». Матеріали, які підготував С. Асеєв за цей час, – унікальні свідчення очевидця, який не лише фіксує все, що відбувається довкола, але й намагається їх проаналізувати й дати свою оцінку. Він не залишається байдужим спостерігачем, у його дописах – біль, страждання, сльози й жорстока правда про весь абсурд життя в умовах страшного експерименту творення «Новоросії», заручниками якого є тисячі українських громадян.

Документальний роман С. Асеєва ««Світлий шлях». Історія одного концтабору» став своєрідним продовженням його журналістських статей. Але, на відміну від журналістських текстів, автор описує дійсність, будучи однією з численних жертв жахливої системи. Він детально розповідає про всі етапи знущання та тортур над в'язнями в умовах повного беззаконня й постійного очікування смерті.

Залишившись у Донецьку, С. Асеєв також привернув увагу медійного середовища до проблеми особистого вибору, громадянської позиції журналіста в умовах війни. Адже, за власним визнанням, розумів, що може зазнати жорстких

переслідувань за професійну діяльність. Як наслідок відкритими залишаються питання: чи не надто високою є ціна за об'єктивне інформування українського суспільства та світової громадськості? чи виправдане таке рішення, якщо наслідком є загроза для здоров'я та життя журналіста?

Усе це залишається предметом для глибокого аналізу та подальшої дискусії у фаховому колі, адже цілком закономірно викликає полярні думки та оцінки.

Вважаємо, що необхідне подальше вивчення як журналістських так і літературних матеріалів С. Асеєва, написаних в умовах окупації, адже вони є унікальним матеріалом для дослідників, які вивчають роботу медійників в екстремальних умовах. Велике поле роботи для науковців у цьому напрямку відкривається також для аналізу морально-етичної сторони діяльності та громадянської позиції журналістів в умовах військового конфлікту, усвідомлення ними важливості об'єктивного інформування громадськості під час війни.

Список літератури:

1. Андрейковець К. Колишній в'язень бойовиків Станіслав Асеєв отримав премію Free Media Awards 2020 у Гамбурзі. URL: <https://babel.ua/news/72334-kolishniy-v-yazen-boyovikiv-stanislav-asyeyev-otrimav-premiyu-free-media-awards-2020-u-gamburzi> (дата звернення: 25.01.2022).
2. Асеєв попросив сенаторів США сприяти звільненню решти ув'язнених на окупованому Донбасі. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-aseev-senatory-ssha-uvyazneni-donbas/30434936.html> (дата звернення: 25.01.2022).
3. Асеєв С. В ізоляції: збірка статей / тексти, фото; передм. Мар'яни Драч, Сергія Рахманіна, Дмитра Крапивенка, Єгора Фірсова. Київ : Люта справа, 2018. 212 с.
4. Асеєв С. «Світлий Шлях»: історія одного концтабору. Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. 448 с.
5. Асеєв у Раді Європи попросив натиснути на Москву. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2866058-aseev-u-radi-evropi-poprosiv-natisnuti-na-moskvu.html> (дата звернення: 25.01.2022).
6. Голова комітету із закордонних справ Палати представників США закликав звільнити журналіста Асеєва. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-aseev-zhurnalist-zaklyk-usa-zvylennia/30059602.htm> (дата звернення: 25.01.2022).
7. «Докладаємо максимальних зусиль для його повернення» – Зеленський про журналіста Асеєва. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-zelenskyi-aseev/30193726.html> (дата звернення: 25.01.2022).
8. З полону бойовиків повернули Станіслава Асеєва. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2019/12/29/7236171/> (дата звернення: 25.01.2022).
9. Крутов М. Зникнення журналіста Васіна в окупованому Донецьку. Міжнародну спільноту просять допомогти. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28543155.html> (дата звернення: 25.01.2022).
10. Міжнародний ПЕН-Конгрес розпочався із флешмобу на підтримку Станіслава Асеєва. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-pen-kongres-asejev/30192571.html> (дата звернення: 25.01.2022).
11. «Поки я виступаю, у центрі мого Донецька когось не по-людськи катують». Промова колишнього в'язня «ДНР» Станіслава Асеєва в Мюнхені. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/asyeyev-myunhenska-konferenciya-promova-novini-ukrajini-50070470.html> (дата звернення: 25.01.2022).
12. Посол США згадав про Семену, Асеєва і Галазіюка на 65-річчі Української редакції Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-semena-aseev-halaziuk/30157360.html> (дата звернення: 25.01.2022).
13. Правда зробить вас вільними. Лекція свободи від журналіста Станіслава Асеєва. URL: <https://svoi.city/articles/161502/leksiya-svobodi-vid-zhurnalista-stanislava-aseeva> (дата звернення: 25.01.2022).
14. Представник ОБСЄ закликає негайно звільнити донецького журналіста Станіслава Асеєва через рік після його незаконного затримання. URL: <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/383217> (дата звернення: 25.01.2022).
15. Радіо Свобода закликає бойовиків звільнити полоненого журналіста Асеєва. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-aseev/30061493.html> (дата звернення: 25.01.2022).
16. Раткіна А. В ОРДЛО за журналістику садять до підвалів. Навіщо українцям знати новини звідти? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/30156996.html> (дата звернення: 25.01.2022).
17. Рахманін С. Земля Стаса. URL: https://zn.ua/ukr/internal/zemlya-stasa-245098_.html (дата звернення: 25.01.2022).
18. «Репортери без кордонів» закликають негайно звільнити Станіслава Асеєва. URL: <https://khp.org/1532940595> (дата звернення: 25.01.2022).
19. Сенцов оприлюднив листа від журналіста Єсипенка: той просить допомогти іншим ув'язненим кримчанам. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-sentsov-lysyeyepenka/31557223.html> (дата звернення: 25.01.2022).

20. Соломко І. «Якби я випадково не дізнався, що екс-кат “Ізоляції” спокійно мешкає у Києві, він би продовжував жити на Познях», – Стас Асєєв. URL: https://ukrainian.voanews.com/a/aseev_izolyatsiyu/6325702.html (дата звернення: 25.01.2022).

21. Терористи офіційно підтвердили: зниклий Асєєв у них, звинувачують у «шпигунстві». URL: https://espreso.tv/news/2017/07/16/terorysty_oficiyno_pidtverdily_znyklyu_asyeyev_u_nykh_zvynuvachuyut_u_quotshpygunstviquot (дата звернення: 25.01.2022).

22. Україна: Блогер удерживається проросійськими сепаратистами. URL: <https://www.hrw.org/ru/news/2017/07/18/306690> (дата звернення: 25.01.2022).

23. Шімечка М. Життя на межі. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ukrayinci-chytayte/zhyttya-na-mezhi> (дата звернення: 25.01.2022).

**Tsyperdiuk I. M. «WILL FOR THE TRUTH WILL MAKE YOU FREE»:
JOURNALIST STANISLAV ASEYEV – PRISONER OF THE MODERN CONCENTRATION CAMP**

The article examines the work of Stanislav Aseyev, the correspondent of the Ukrainian editorial office of Radio Liberty, during the Russian occupation.

It is shown that the price for the work of media people in the occupied territories is a constant threat to their safety, health, and life. The story of S. Aseyev, who for several years sent materials to various Ukrainian editorial offices from the territory of the self-proclaimed «DPR» shows that in such circumstances, journalism requires not only professionalism but also great civic courage. The experience of a journalist who, in the conditions of the continuation of the Russo-Ukrainian War, became an attentive chronicler of this protracted conflict and one of its thousands of victims is described.

The materials written by S. Aseyev for the Ukrainian editorial office of Radio Liberty during several years of work in the temporarily occupied territory of Ukraine and included in the collection "In Isolation" are considered in detail.

It is traced how S. Aseyev in the documentary novel «Light Way»: the story of one concentration camp» describes the appalling conditions of imprisonment and torture, emphasizing that the importance of freedom of speech as the foundation of journalism acquires a special meaning in prison when the actual price to pay for writing independent texts is known.

The imprisonment of journalists is one of the terrible consequences of Russia's military aggression against Ukraine. The invaders are waging an open war with independent journalists and editorial offices so that the world does not learn the truth about the actual situation in the occupied territories.

It has been shown that the materials prepared by S. Aseyev during this time are unique testimonies of an eyewitness who records everything that happens around him, as well as tries to analyze and give his assessment. Remaining in Donetsk, S. Aseyev also drew attention to the media environment, the problem of personal choice, the civic position of the journalist in wartime.

Key words: Stanislav Aseyev, the Ukrainian editorial office of Radio Liberty, Russo-Ukrainian War, occupied territories, concentration camp, civic position, independent journalism.